

Warszawa, 28-10-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.600.32.2021.MM

Pani

Urszula Rusecka

**Przewodnicząca Komisji Polityki
Społecznej i Rodziny**

Kancelaria Sejmu RP

ePUAP

Szanowna Pani Przewodnicząca,

działając w oparciu o art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), **Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie wyrazić poparcie dla poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych** (druk sejmowy nr 2639), **który dotyczy umożliwienia przyznania statusu osoby represjonowanej osobom, które jako małoletnie były represjonowane i wobec których nie zapadły wyroki, a jedynie wydano postanowienia.** Projekt ten został skierowany do I czytania w Komisji Polityki Społecznej Sejmu RP w dniu 28 września 2022 r.

Cel w postaci umożliwienia przyznania statusu osoby represjonowanej osobom, które jako małoletnie były represjonowane i wobec których nie zapadły wyroki, a

jedynie wydano postanowienia, należy uznać za słuszny z punktu widzenia poszanowania standardów ochrony praw człowieka i budowania poczucia sprawiedliwości społecznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich prowadzi sprawę dotyczącą możliwości przyznania statusu osoby represjonowanej z powodów politycznych w rozumieniu ustawy z dnia 20 marca 2015 r. *o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1255; dalej jako: ustawa) osobie, która prowadząc działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zagrożoną odpowiedzialnością karną w okresie od dnia 1 stycznia 1956 r. do dnia 31 lipca 1990 r. była osobą niepełnoletnią, w związku z tym nie zostały na nią nałożone sankcje karne, ale w drodze postanowienia sądowego została objęta środkami wychowawczymi, których dolegliwość miała wpływ na jej życie osobiste. Sytuacja Wnioskodawcy jest szczególna z uwagi na fakt, że przyznano mu status działacza opozycji antykomunistycznej w rozumieniu ustawy, ale nie stwierdzono ustawowych przesłanek nadania mu statusu osoby represjonowanej z powodów politycznych. Czyny Wnioskodawcy, w związku z którymi nałożono na niego środki wychowawcze zgodnie z art. 273 § 1 i 2 w zw. z art. 270 § 1 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. *Kodeks karny* (Dz. U. z 1969 r., Nr 13 poz. 94) były zagrożone karą pozbawienia wolności od roku do 10 lat. Oznacza to, że gdyby Wnioskodawca dopuścił się ich po ukończeniu 17. roku życia, mógłby zostać skazany na karę pozbawienia wolności, a tym samym spełniałby przesłankę nadania statusu osoby represjonowanej z powodów politycznych, o której mowa w art. 3 pkt lit. a ustawy.

Rzecznik Praw Obywatelskich zapoznał się z odpowiedzią na interpelację nr 21027 Posła na Sejm RP Pana Bogdana Latosińskiego w sprawie ograniczeń wiekowych przy przyznawaniu statusu działacza opozycji antykomunistycznej, udzieloną przez podsekretarza stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Pana Marcina Zielenieckiego w dniu 25 kwietnia 2018 r. W odpowiedzi tej

wskazano, że w ocenie Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych nie zachodzi potrzeba dokonywania zmian obecnie funkcjonujących rozwiązań prawnych dotyczących nadawania statusu działacza opozycji demokratycznej z uwagi na fakt, że osoby, których represje dotknęły przed osiągnięciem przez nie pełnoletności mogą otrzymać uprawnienia osoby represjonowanej, jeśli brały udział w wystąpieniu wolnościowym i wskutek działań komunistycznego aparatu represji doznały określonego uszczerbku na zdrowiu lub zostały relegowane ze szkoły. Były bowiem one wówczas ofiarami innych represji niż karne, których dolegliwość została przez ustawodawcę uznana za na tyle znaczną, że ich doznanie powinno skutkować przyznawaniem świadczeń od państwa. Jednocześnie w odpowiedzi wskazano, że resort rodziny, pracy i polityki społecznej dokłada starań, by wypracowywane przez rząd rozwiązania w zakresie opieki państwa nad tymi osobami były możliwie jak najlepsze i odpowiadały oczekiwaniom środowisk zrzeszających te osoby.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich państwo powinno doceniać szczególnie wyjątkową postawę, jaką była działalność opozycyjna osób niepełnoletnich. Należy uznać, że środki wychowawcze nakładane za czyn objęty odpowiedzialnością karną na osoby nieletnie, miały stanowić adekwatną dolegliwość względem sankcji karnych nakładanych na osoby pełnoletnie. Stąd też zasadne wydaje się rozszerzenie ustawowych przesłanek nadawania statusu osoby represjonowanej, tak aby objęły one również, które uległy represjom ze strony państwa komunistycznego jako osoby nieletnie. Z punktu widzenia wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP zasady równości, osoby te charakteryzują się tą samą cechą relewantną co osoby, na które nałożono sankcje karne za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce, tj. spotkały je represje ze strony państwa z uwagi na podejmowane przez nie działania.

Powyższe uwagi Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił w wystąpieniu skierowanym do Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. W udzielonej Rzecznikowi odpowiedzi (kopia w załączeniu), powołując się na stanowisko Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Ministerstwo wskazało, że w przy formowaniu kręgów podmiotowych objętych uprawnieniami z tytułu podlegania określonym represjom została przyjęta generalna zasada, zgodnie z którą osobami uprawnionymi są osoby, które w powszechnej opinii podlegały najcięższym represjom. Szef USKiOR wskazał, że osoby, które były represjonowane jako małoletnie i wobec których nie zapadły wyroki, a jedynie wydano postanowienia, korzystają bardzo często już obecnie z uprawnień przewidzianych w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, aczkolwiek czynią to z innych tytułów. Zdaniem Szefa USKiOR problem osób represjonowanych przez władze PRL za swoją antykomunistyczną działalność środkami poprawczymi, którzy nie zostali beneficjentami uprawnień przewidzianych w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, ograniczony jest do najwyżej pojedynczych osób.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik pragnie zwrócić uwagę, że przyjęcie przewidzianych w projekcie rozwiązań prawnych, nie będzie wiązało się z istotnymi zobowiązaniami organizacyjnymi i finansowymi ze strony państwa, a z perspektywy osób, które zostaną nimi objęte, będzie miało duże znaczenie.

Z wyrazami poważania

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Załącznik 1

Odpowiedź Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej